

Чвертняк Ольга Бех Лілія // Редакторський практикум: Літературні портрети сучасних українських письменників: Студентські дослідницькі роботи / Упоряд. В.І. Башманівський. Кафедра новітньої української літератури та соціальних комунікацій. – Випуск 2. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. – 2012. – С. 15-23

БЕХ ЛІЛІЯ

Жінка із осені... Цікаво... Мимоволі задумуєшся: а яка ж вона? Осінь – це щедроти, багатий врожай, коли й підсумовуєш, і мрієш. А тут...

Виручає поетеса Лілія Бех. Вона зізнається, що у її житті це пора, коли:

*Вже відшуміли весни запашині,
Роздарувало щедро літо квіти.
І лиш нагадує про теплі дні
Моє паростя, цвіт – онуки й діти.*

Важко не погодитися з оптимізмом і радістю, закладеними в цих рядках. Бо в них – і материнське щастя, й любов до онуків. Виконавши найважливішу місію, жінка залишається бадьорою, у гарному настрої, з вірою у себе, у майбуття:

*Чому на долю супить брови?
Чого шукати гарних слів?
До всього у житті готова,
Аби промінчик душу грів.
І дощ – не дощ, і сніг – на втіху!
Підставляю вітру я плече,
Палю, палю у слові лихо,
Хоч як на серці пече.
Сприймаю долю, як належне,
В собі шукаю щастя слід,
Живу, як хочу, – незалежна!
Така я є, такий мій рід!*

Звідки ж бере початок рід цієї талановитої поетеси? Родом Лілія Петрівна Бех (Лісовська) з м. Малина. Народилася 28 жовтня 1949 року в простій родині. Маму Лілії Петрівни важко назвати простою робітницею, вона поєднує в собі інтелігентність і працьовитість. Це мудра, розумна людина, мова якої увібрала в себе безліч народних прислів'їв. Вона закінчила курси вихователів, була передовою трактористкою в селі, пережила війну, хоч учасником безпосередньо бойових дій їй бути не довелося. Батько поетеси був майстром на всі руки – і ковалем, і

музикантом (грав на гітарі), а також дуже гарно співав. Зрозуміло, що у такій родині просто не могла не народитися талановита дитина. Такою була Лілія Бех, що перейняла від матері любов до живого українського слова й вдихнула у нього мелодійність співочої душі свого батька.

Свій перший вірш поетеса написала у п'ятому класі, це був вірш про улюблені квіти. Далі у школі відчула талант поетичної творчості, друкувалася у журналі «Пролісок», але на той час особливого захоплення і потреби писати ще не було.

Навчання Лілія Бех продовжила у Коростишівському педагогічному коледжі імені Івана Франка (колишє Коростишівське педагогічне училище), разом із сестрою-близнючкою Валентиною. Там відчула весняний порив, знову з'явилися нові вірші.

Вищу освіту сестри здобували в Київському державному університеті ім. Т. Г. Шевченка на філологічному факультеті. Взагалі, поетеса мріяла стати юристом, а її сестра Валентина – філологом. Та мову Лілія любить, бо, за словами самої поетеси, вона живе в ній.

Працювала вчителькою в школі № 1, заступником директора в школах № 6 та № 7. Лілія Петрівна завжди була поруч із сестрою Валентиною, яка присвятила своє життя роботі з дітьми у школі. Сестри разом займалися танцями, співами, спортом. Лілія допомогла Валентині видати збірку «З любов'ю у серці», також планували спільно видати збірку «Два берега любові».

Відійшовши від педагогічної ниви, Лілія Бех виконувала обов'язки головного редактора газети «Іскоростень». Нині очолює тижневик «Нова доба». До речі, вона ніколи не друкувала свої вірші в газеті, де працює. Аргументує це тим, що не хоче, аби люди думали, що вона користується своїм службовим становищем. Вона завжди рада допомогти молодим талановитим людям. Так, Лілія Петрівна давала поради і дещо редагувала вірші Катерини Крошко, яка теж уже видала свою збірку.

Взагалі, Лілія Бех серйозно захопилася творчістю вже у зрілому віці. Своєрідним поштовхом до цього стало запрошення у студію «Древлянка». Поетеса вже не уявляє свого життя без творчості: «Писати для мене – це як дихання. Але натхнення приходить, коли все добре або коли погано. Моя поезія – це все, що я пережила, це відображення всього, що я відчувала і бачила. Мої вірші – це мої діти, яких я не можу відірвати від себе, всі вони мені рідні».

Лілія Бех є неодноразовим лауреатом Всеукраїнського літературного свята «Просто так». Поетеса живе у шаленому темпі: родина, робота в редакції, творча діяльність. Тому зовсім мало часу залишається на те, аби їздити на літературні конкурси, проте тепер у її планах – представити свої твори на суд публіки й критиків.

У 2008 році Лілія Бех видала першу збірку поезій «Жінка із осені». Цю книгу можна назвати своєрідним анонсом її творчості, адже вона увібрала в себе лише невелику частку того, що вже написала поетеса. Надто вимоглива до власної творчості, все ж ризикнула винести на люди першу збірку. А відібрала для неї те, що найбільше хвилює, від чого найчастіше щемить серце. У збірці знаходимо вірші різної тематики. Чимало віршів, і це зрозуміло, присвячені матері: «Що вічністю стає: любов чи слово?», «У мене найкраща у світі матуся», «Запам'ятавсь мені дитинства світ», «В дитинство лину, до моєї хати», «Не замінити матері тепла», «Вже вкрила сріблом скроні сивина» та інші.

*У мене найкраща
У світі матуся!
За неї до тебе,
Пречиста, молюся!
Молюся устами!
Молюся серденьком
До тебе, Небесна,
За маму рідненьку!
Вклоняюся низько,
Вклоняюся щиро,
Тобі, моя ненько!
З любов'ю і миром.
За руки умілі,
За ніжне серденько
Завдячую щиро,
Тобі, моя ненько!
Дай, Боже, їй щастя!
Дай, Боже, їй сили!
За те, що в турботі,
За те що зростила...
Молюся устами,
Молюся серденьком
До тебе, Небесна,
За матір рідненьку.*

* * *

*В дитинство лину, до моєї хати,
В якій уперто зіп'ялась на ноги.*

*Зустріне біля хвіртки люба мати,
Зніму з лица її печаль, тривоги...
Загляну в очі лагідні, спокійні,
І з ніжністю погладжу сиві коси,
Так стане любій затишно, надійно –
До мами свято завітало в гості!
Ти не питай, чому сльоза підкралась,
Ти не питай, чом приморозок в косах.
З дитинством я своїм не розпрощалась,
Та на моїм порозі сперлась осінь.
Ти все ж така привітна, як в дитинстві:
У хвилюваннях, radoщах, тривогах.
Мене проводиш з хати з благодійством –
З тієї хвіртки, де сп'ялась на ноги.*

** * **

*Не замінити матері тепла.
Не замінить тепла дитинства, хати.
В якому б місці, світі не жила –
У пам'яті й перед очима – мати.
Давно змінила батьківське житло
На місто, світлу, затишну квартиру,
Та часто їду в ріднеє село,
Везу тепло, любов, надію, віру.
Найбільше навесні душа болить,
Коли цвітуть сади, світ дивотворить.
До міста голос матінки летить:
– Приїдь, послухай – яблуні говорять!*

Ми віримо автору: яблуні говорять. До тих, звичайно, хто їх розуміє, хто вміє слухати, а ще важливіше – чути. Це велика мудрість. Божий дар. А й справді: чи в кожного серце рветься туди, де народилися й стали на ноги, чи всяк чує голос яблуні, вишні, черешні, виплеканих у мами на городі? Вони ж – і фруктові, й дикі дерева – німотно стоять хіба-що навколо Чорнобиля, про який у книзі є ціла добірка. Ця тема особливо цікавить поетесу ще й тому, що її чоловік був одним з ліквідаторів аварії на ЧАЕС. Чорнобильській темі присвячені такі вірші: «Весна. Чорнобиль. Чорна дата», «Пустує двір, протоптана стежина...», автобіографічні вірші: «Червоний хрест, круг неба – голубінь», «Освятилася зливою сонна земля».

*Весна. Чорнобиль. Чорна дата.
Тяжка, гірка пече розплата –
Схилилось небо до землі.
Пташиний спів лунав несміло.
Від горя серденько боліло.*

Зомлів листочок на стеблі...
Так тяжко вірити в утрати.
Зазнала бід земля багато,
Та горя більшого нема,
Коли в безсилості дитина,
Коли хоронить мати сина...
Тут бродить смерть сліпа, німа...
Земля поділена на зони.
Чорнобильські тривожать дзвони –
Скорботи дзвони, смутку, втрат.
Не втішить батько словом сина.
Німа, покинута хатина –
Нема повернення назад...
Чорнобиль. Дзвони. Чорна дата.
Тяжка, гірка пече розплата –
Схилилось небо до землі.
Земля у зелені буяла,
Земля героїв величала.
Вмирав листочок на стеблі.

* * *

Червоний хрест, круг неба – голубінь,
Розщеплений на альфа-бета атом.
І крапля крові запеклась на нім –
Така за подвиг чоловіку плата.
«Бунтує» у коробці наш «прогрес» –
На грудях поносить не доведеться...
І цілить снайперськи в людей ЧАЕС,
І горем озивається у серці...
Беру тривожний знак у забутті,
Як спомин про пекельний смерті кратер.
Гіркий отримав титул при житті...
В сльозах пливе коротке: «Ліквідатор»...

Родина й друзі. Рідна земля й люди на ній. Навколишнє життя з його radoщами й болями – усе це зримо віддзеркалюється у віршах Лілії Бех.

Зрозуміло, в творчості людини такої неспокоїної вдачі своє, належне їй, місце займає лірика. І несе вона в собі, здебільшого, оптимізм, надію, сподівання й радість. Не можуть не схвилювати рядки з інтимної лірики Лілії Петрівни. У цих поезіях багато автобіографічного. Хоч заміж поетеса виходила без особливого захоплення, та гарно прожила зі своїм чоловіком 25 років, має двох чудових дітей. Лілія Бех вважає, що серце і душа ніколи не старіють, тому бажання любити і захоплюватись не покидало її ніколи. «Кохання – це двигун, який рухає людські

думки, надихає на творчість. Хто не любить, той не живе», – каже поетеса. Тому чимало віршів присвячено темі кохання. Найкращими й найулюбленішими зразками інтимної лірики є вірші «Скажеш "Ні!" – і я розстану», «Ті очі – бездонна криниця», «Останній плід, останній цвіт», «Вимірюю кроками час», «Скажи: "забудь" – і я тебе забуду» та інші.

*Скажеш: «Ні!» – і я розтану
Хмаркою у небі.
Скажеш: «Так!» – і я воскресну
Сонечком для тебе.
Не підвладна вітрові,
Не підвладна й долі,
Я і хмарка, я і сонце
На твоєму полі.*

* * *

*Ті очі – бездонна криниця,
Ті очі – і промінь, і сум...
Дай, Боже, іще раз зустріться,
Розвіять мереживо дум...
Дай, Боже, іще раз побачить
Неспокій тужливих очей!
Зустрітися – не розпрощатись,
І серцем сказати – ОЦЕЙ!*

* * *

*Скажи: «Забудь!» – і я тебе забуду...
Скажи: «Прости!» – і я тебе прощу...
Скажи: «Чекай!» – і я чекати буду,
Як першого весняного дощу!..
З тобою я і Вітер, і Горіння,
З тобою – Ніжність, Спокій, Каяття,
Скажи: «Забудь!»*

«Прости!»

«Чекай!» І тим я

Тобі завдячую. Таке життя...

* * *

*Вимірюю кроками час,
Затоптую спогади чисті...
Не зводять – роз'єднують нас
Життєві дороги тернисті...
Твій образ ще й досі в мені,
І очі – я бачу усюди...
До мене приходиш у сні.
І ніжши мене, і голубиш...
Втікає злодійкою ніч –*

*Зникає в безодню з зорею,
Чекаю намріяних стріч...
Лиш в сні можу бути твоєю...*

** * **

*Останній плід, останній цвіт,
Останні – зустріч і прощання,
А вересневий дивний світ
Просив тепла, просив кохання.
Завмер в чеканні небокрай,
Завмерло сонце у зеніті...
«Не забувай!», «Не забувай!» –
Губилось, як волошка в житі...*

Поетична душа Лілії Бех залюблена у рідний край, у свою маленьку батьківщину, її героїчне минуле, а також сповнена віри у світле майбутнє.

Саме ця мудра жінка створила один із символів рідного їй міста – Лілія Бех є автором гімну міста Коростеня.

Гімн міста Коростеня

*Музика Олеся Коляди
Слова Лілії Бех*

*Із витоків древності і моноліту,
Віками освячений, кров'ю омитий,
Чужинцями топтаний, стомлений гнітом,
У величі Коростень звівся над світом!*

Приспів:

*Слава! Народу древлянському слава!
Слава землі наших мудрих батьків.
Цвіти! Розквітай, як окраса держави,
Град Коростень – велич і гордість віків!*

*Ти витримав зболені дні лихоліття,
І час не затьмарив нам роки тернисті,
Тож Коростень зводився в нове століття
З любові і радості, вільно й вчистю!*

Приспів

*У краї поліському місто – перлина,
Підводься будовами в небо могутньо,
Дорогою світлою в добру годину
Прямуй, місто Коростень, в краще майбутнє!*

Приспів

*А ось ще один чудовий вірш, присвячений рідному місту:
Звитяжний, незборимий і величний,
Повитий славою у вічності сторіч,*

*На камені віків звівсь героїчний
Град Коростень – старійшина столиць.
До нього рвалися князі і воеводи.
В горнищах битв дух предків не згасав.
Навали орд та Ігоря походи
Народ древлянський мужньо відстояв.
Квітує древнє місто, молодіє,
У сяйві сонця райдужно цвіте,
Звитяги предків, заповітні мрії
Несе в майбутнє гідно – як святе!*

Ніжна поетична душа завжди оживає під цілющим впливом матінки-природи, яка надихає на творення чогось прекрасного. І Лілія Петрівна не виняток, вона теж милується природою, радіє життю, адже світ прекрасний у будь-яку пору року. Тому у своїй пейзажній ліриці поетеса ніжно оспівала і запашну квітучу весну, і золоту осінь з її щедрими дарами, і сріблясту красуню зиму.

*Блакить і сонця промені ласкаві
Звела весна на ніжнім п'едесталі,
Дихнула свіжістю п'янкої прохолоди,
Розтормошила сон міцний в природі.
У легкім подиху – вітрець у верховітті.
Накинули шатро на землю квіти.
Квітнева, урочиста, світла днина!
До праці, дорога моя Людино.*

* * *

*Стелила осінь листом золотим,
Трусилася з неба срібною сльозою,
З теплом прощалась, кланялася всім
Грайливістю, щедротами, красою.
Неслась симфонія нечуваних частот.
Грав першу скрипку в верховітті вітер.
Яка гармонія палітри і красот!
Яка співзвучність музики і літер!*

* * *

*Ходою владною зима ступала...
Казковий килим з снігу вправно ткала...
Річки, озерця склила, тихі води ...
В обнову пишну одягла природу...
Яка краса! Яка чарівна сила!
Куди не глянеш – всюди біло-біло!
Як нареченії стоять ялини,
Погордливо красується калина!
Садки в дрімоті, ліс припишк в чеканні*

*Пісень, птахів, весняного світання...
Земля у сні безмовнім, тихім, синім –
Збудити до весни її не в силі.*

Більше двадцяти віршів Лілії Бех покладені на музику. Вона співпрацює з композитором Павленком, а також із Олесем Колядою – композитором з Бердичева. Олесь Коляда планує видати музичну збірку, куди увійдуть і її поезії. Він також написав музику до поезії «У мене найкраща у світі матуся», що стала лауреатом одного з дитячих конкурсів.

Лілія Петрівна не вважає поезію працею, для неї це стан душі, порив. Всі свої вірші вона знає напам'ять. Іноді, перебуваючи в дорозі, або коли її поетична душа сумує, вона заповнює цей час поезією – тихенько начитує собі вірші, дещо відшліфовує, вдосконалює. Її поезія торкає струни у серці своєю простотою, її приємно читати. Ці вірші близькі людям, адже поетеса переносить чужі болі, радощі і печалі, як свої, втілює все пережите у поезії. Тут кожен може віднайти щось хвилююче, своє, колись відчуте. Сама Лілія Бех каже: «Все, що близьке людям, – близьке і мені».